

UN *SUMMUM* FENOMENOLOGIC AL REALITĂȚILOR LINGVISTICE

Dr. hab., prof. univ. **Elena PRUS**
Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan”
al AȘM

Lecturi academice de Ziua Limbii Romane este genericul unei tradiții de pledoarii omagiale consacrate Limbii române la Academia de Științe a Moldovei, unde, pe parcursul anilor, personalități ilustre s-au pronunțat cu poziții memorabile asupra rolului jucat de limba română în afirmarea identității naționale în contextul schimbărilor sociale și politice care marchează profund sfera culturalului și dinamica limbii.

În introducerea la volumul ce include aceste conferințe – *Limba noastră-o o comoară...: Lecturi academice de Ziua Limbii Romane, 2005–2016* – președintele AȘM, academicianul Gheorghe Duca, menționează că „toate aceste discursuri, care tâlmăcesc fenomenul limbii ca pe unul inerent dezvoltării spirituale a unui popor, reprezintă nu numai un consistent material științific, ci și un indispensabil suport didactic, deschizător de noi orizonturi educaționale” (p. 5). Președintele AȘM va confirma poziția Academiei în privința limbii române care este „adevărul indubitabil” exprimat, în 1996, de Adunarea Generală a AȘM, prin declarația sa: „opinia științifică argumentată a specialiștilor filologi din Republică și de peste hotare (aprobată prin Hotărârea Prezidiului AȘM din 9.09.1994), potrivit căreia, denumirea corectă a limbii de stat (oficiale) a Republicii Moldova este Limba Română”.

Căutând modalitatea adecvată de abordare a genericului *Lecturilor academice*, personalități proeminente din Republica Moldova și din România s-au referit la diferite aspecte de ordin istoric, lingvistic, cultural și politic de abordare a ecuațiilor limbă/identitate, identitate culturală/patern național, valoare specifică/ substanță proprie ș.a.

Academicianul Gheorghe Duca a menționat oportunitatea deschiderii ciclului de prelegeri cu celebrul testament *Las vouă moștenire* (2005) al regretatului academician Nicolae Corlăteanu, patriarhul lingvisticii autohtone, care exprimă mesajul întregii noastre societăți: „...limba română este numele corect și adevărat al limbii noastre și ea trebuie să ne unească (...) Cred în izbânda limbii române și a neamului românesc!” (p. 7). Acad. Nicolae Corlăteanu a calificat

Limba noastră-o o comoară...: Lecturi academice de Ziua Limbii Romane, 2005–2016. Chișinău: Bibl. Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Inst.), 2016

pseudo-distincția între limba română și cea moldovenească ca „măr al discordiei”. Regretatul acad. Silviu Berejan s-a referit în discursul *Degradarea vorbirii orale într-un stat, în care funcționează paralel două limbi oficiale* (2005) la așa-zisa „limbă moldovenească” (pe care inițial „n-a vorbit-o nimeni, considerând-o ridicolă”), calificând-o ca „erzaț de română”, ceea ce a dus „la degradarea totală (atât calitativă, cât și funcțională) a limbii vorbite” și la „subcultură/subdezvoltare lingvistică” (p. 9, 10, 17), precizând că „ceea ce a permis ca această vorbire basarabească – așa schimonosită cum era – să-și mențină totuși esența românească, a fost conservarea structurii sale gramaticale” (p.10).

În prelegerea *Limba română – unitate în diversitate* (2008) dr. hab. Vasile Pavel va preciza, în urma analizelor atlaselor lingvistice, că „graiurile limbii române din Republica Moldova și din zonele învecinate țin în principal de subdialectul moldovean, vorbit pe ambele maluri ale Prutului, în spațiul Moldovei istorice. Nicio dată nu s-a vorbit despre un grai basarabean, acesta identificându-se cu cel moldovean” (p. 61). „Limba română este mult mai unitară decât italiana, franceza sau altă limbă romanică”, constată savantul.

Nicolae Dabija, m. c. al AȘM, membru de onoare al Academiei Române, în strălucita pledoarie *Partea noastră de veșnicie – limba română* (2012) afirmă convingător că în Republica Moldova noțiunea de limbă e politizată: „Există totuși o deosebire de ordin psiho-

logic între cele două denumiri ale uneia și aceleiași limbi: a vorbi „limba moldovenească” înseamnă a fi purtătorul unei limbi primitive, neevoluată, impuse de conjuncturi politice, pe când a vorbi „limba română” înseamnă a vorbi o limbă a Uniunii Europene, o limbă de cultură la a cărei dezvoltare au contribuit genii ale literaturii și civilizației, o limbă comună pentru români” (p. 104).

Pornind de la ideea că nimic nu consolidează, dar nici nu dezbină mai mult o societate decât limba, m. c. al AȘM Ion Hadârcă, în exemplara alocuțiune *Limba română versus politica* (2015), a generalizat fenomenul cronic al dedublării în Republica Moldova: două limbi, două biserici, două direcții geostrategice, două oligarhii – una națională și alta pro-rusă (p.147), invocând abisul metafizic și odiseea dramatică a luptei inegale dintre puterea Cuvântului și cuvântul Puterii.

Distinsul om de cultura Ion Ungureanu, DHS al AȘM, intitulându-și sugestiv discursul *Destinul limbii române într-un spațiu căzut din istorie* (2009), definea astfel situația lingvistică dezastruoasă: „Limba română în Basarabia este o limbă-martir. Pentru ea eram duși în Siberia, puși la zid, dați afară din serviciu, deveneam muritori de foame” (p. 68).

În discursul *Situația glotică după 15 ani de independență* (2006) regretatul savant romanist, m. c. al AȘM Anatol Ciobanu, constata: „În anii de Independență saltul nostru glotic este evident. Limba literară, limba în care se vorbește oficial este mult mai frumoasă, expresivă, nuanțată, corectă decât până acum. Am revenit la limbajele respective (juridic, medical, științific, politic, social-administrativ, cultural-artistic etc., etc.), limbaje fără de care nu poate funcționa o cultură, o societate, o civilizație.” (p. 23).

În memorabilul discurs *Limba română, oastea noastră națională* (2007), regretatul poet Grigore Vieru, DHC al AȘM, acad. (post-mortem), a rememorat numeroase „pagini de aur” ale literaților, istoricilor, oamenilor de cultură, cercetători și politicieni basarabeni, care au oferit modele de limbă/de carte/de atitudine/de comportament în lupta pentru afirmarea limbii române și a identității naționale: „Limba și religia au ținut vie ființa noastră națională de-a lungul veacurilor” (p. 50).

Elocventul *Discurs la intrarea în Academia Moldovei* (2010) al membrului de onoare al AȘM Adrian Păunescu, originar din Copăceni-Bălți, care mărturisise că Basarabia este în structura ființei sale, a făcut o pledoarie pentru marii creatori, care „și-au regăsit responsabilitatea în destinul limbii care-i una pe toți românii. S-a spart Gulagul și (...) am început să aflăm numele eroice poeziei, arte și conștiințe basarabene, cea care ar merita ea însăși Premiul Nobel” (p. 76)

Alocuțiunea *Poezia și muzica* a DHC al AȘM Mihail Muntean (2013) a fost axată pe interconexiunea osmotică a acestor două entități, pe poezia muzicii și pe muzica poeziei a marilor noștri creatori de la Mihai Eminescu la Grigore Vieru și Dumitru Matcovschi, de la Gavriil Muzicescu la Eugen Doga și Gheorghe Mustea.

În conferința filosofico-poetică *Limba română, „casa a ființei noastre”* (2011), acad. Mihai Cimpoi, membru de onoare al Academiei Române, aduce argumente pentru „un canon basarabean care presupune (în spiritul lui Harold Bloom) o Artă a Memoriei, un cult al Eumenidelor, al Tradiției și al „cuvântului ce exprimă adevărul” (Eminescu), al Valorilor și Limbii române, care – așa cum spunea Blaga – e poemul original al unui popor” (p. 87). Credo-ul acad. Mihai Cimpoi sună tranșant și cere oficializarea adevărului: „E ora, domnilor, a înscăunării definitive și nepolitizate a Adevărului. Suntem români și punctum. Vorbim limba română și punctum. Avem o istorie comună a românilor și punctum.” (p. 90).

În ilustrisimul discurs *Un sfert de veac de revenire la normalitate lingvistică în Republica Moldova* (2014), membrul de onoare al Academiei Române Valeriu Matei rememorează personalitățile și etapele evoluției mișcării de rezistență anticomunistă prin cultură, iar dezideratul exprimat este sugestiv: „clasa politică din Basarabia să lase în pace electorală problemele limbii române, ale lingvisticii, literaturii și istoriei, să le lase cu încredere în seama savanților lingviști, a istoricilor, a forurilor științifice și culturale (a Academiei Române și a Academiei de Științe a Moldovei, a universităților, uniunilor profesionale de creație)” (p. 145).

În alocuțiunea *Limba română, politica și statul de drept*, deschisă spre ansamblul problemelor în cauză, Excelența Sa Președintele Republicii Moldova Nicolae Timofti (2016) a menționat că Republica Moldova este printre puținele state din lume care are ca sărbătoare națională Ziua limbii sale naționale. Acest fapt „reflectă destinul dramatic al neamului nostru” și a „apărut ca reacție firească a poporului la nedreptatea care i s-a făcut de-a lungul secolelor”. De reținut și omagiul domnului Președinte „pentru intelectualitatea de creație și oamenii de știință care s-au aflat și de această dată în avangarda mișcării de eliberare națională.” (p. 178).

Discursurile – adevărate Ode Limbii Române reflectă astfel, în totalitatea lor, un summum fenomenologic structurând realitățile specifice ale câmpului lingvistic, care sunt referentul istoric, imaginar și legendar al națiunii. Salutăm apariția acestui important volum, care promovează limba română – o prioritate națională.